

Nørreådalens Landskabsråd

Referat af møde i Nørreådalens Landskabsråd

28. november 2024, kl. 16.45-20.00

Løvskaal Hus, Løvskaal Landevej 18, Løvskaal, 8850 Bjerringbro

Mødeleder: Martin Molbo

Referent: Carina Pilgaard

Mødedeltagere

Nørreådalens Landskabsråd

- Martin Christian Molbo, forperson, lodsejer (MCM)
- Andreas Hartvigsen, lodsejer (AH)
- Søren Krog Jensen, lodsejer (SKJ)
- Keld Lannig, lodsejer (KLA)
- Martin Holm Kristensen, lodsejer (MHK)
- Svend Kuhr Lajer, lodsejer (SKL)
- Therese Simonsen Straarup, lodsejer (TSS)
- Lars Mogensen, Danmarks Naturfredningsforening (LMG)
- Lone Frandsen, Ålav for Nørreå og Gudenå/Løvskaal egnens Lokalråd (LF)
- Susanne Kraft, VibLand, Kvorning Borgerforening (SK)
- Thorkil Danielsen, Friluftsrådet (TD)
- Max Roger Thomsen, Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark (MRT)
- Eja Lund, Velas (EL)
- Mette Risager, LAG Randers-Favrskov (MR)
- Mette Høst Hammershøj, Nørreå Natur og Fritidscenter (MHH)
- Jørgen Klaris, Tapdrup Borgerforening (JK)
- Jørgen Bidstrup, Naturstyrelsen (JB)
- Christian Børgesen, LandboForeningen Midtjylland (CB)
- Lars Mogensen (LA), Viborg kommunes Klima- og Miljøudvalg (LMO)
- Søren Gade (S), Favrskov Kommunes (SG)
- Thomas Møller Schmidt, Natur og Miljøchef, Viborg Kommune (TMS)

Sekretariatet

- Martin Bjørk Christensen, Randers Kommune (MBC)
- Karina Amdi Sørensen, Favrskov Kommune (KAS)
- Carina Pilgaard, Viborg Kommune (CP)
- Mads Tolborg, Viborg Kommune (CP)

Observatører/gæster/oplægsholdere

- Lone Søderkvist Kristensen, Københavns Universitet, observatør (LSK)
- Vibe Bertelsen, teamleder Natur og Vand, Randers Kommune (MD)
- Tommy Dalgaard, AU Foulum (til og med punkt 4) (TD)
- Sara V. Iversen, AU Foulum (SI)
- Mette Vestergaard Odgaard, AU Foulum (MVO)
- Anja Daugbjerg Hansen (projektleder LIFE-Natureman, Viborg Kommune) (ADH)

Nørreådalens Landskabsråd

Afbud fra rådsmedlemmer

- Flemming Hansen (Energi Viborg Vand)
- Anna Sünnicksen (Iodsejer / Fugleværnsfonden)
- Karen Lagoni (politiker, Randers Kommune)
- Morten Dam Rasmussen, Ørum IF
- Ole Sommer Bach, Randers Regnskov
- Asbjørn Jensen, Ørum-Møllerup Jagtforening/Hammershøj og Omegns Jagtforening

Andreas Kyhn Brejnholt, Iodsejer (AKB) og Kristiane Klindt, Iodsejer (KK) deltog ikke i mødet.

Dagsorden

1. *Velkomst ved Martin Molbo*
2. *Status fra arbejdsgrupper / følgegrupper*
3. *Øvrig kort gensidig orientering om relevante emner*
4. *Status vedr. landskabsobservatorie ved Københavns Universitet*
5. *Oplæg vedr. økosystemtjenester ved Sara Iversen, Aarhus Universitet, Foulum*
6. *Input fra Lone Frandsen – hvilke temaer skal rådet arbejde videre med og hvordan?*
7. *Oplæg om LIFE Natureman med særligt fokus på naturtyper, arter og indsatser i Nørreådal. Ved biolog og projektleder Anja Daugbjerg Hansen, Viborg Kommune*
8. *Fastsættelse af møder i 2025 samt drøftelser af ønsker til temaer på kommende møder*
9. *Evt. og farvel og tak*

Ad 1)

Martin Molbo bød velkommen og fremlagde dagsordenen.

Han opfordrede rådet til, at alle skal huske, at det ikke er et bestemmende råd, men kun et vejledende råd, der er sat i værk for at diskutere og vejlede på fremtidige påvirkninger i Nørreådal. Allerede vedtagne forhold kan ikke længere påvirkes.

Han præciserede, at rådet ikke er en kampplads, hvor der bliver taget store beslutninger. Man må fortsat gerne kæmpe for sine enkeltmærkesager, men kampene skal kæmpes udenfor dette råd.

Vi skal i stedet glæde os over, at vi nu er i gang, som de første i DK, og der ligger et kæmpe stykke arbejde med at få implementeret den grønne trepart. For her har rådet en berettigelse; med de mange forskellige syn på Nørreådal, kan rådet belyse muligheder og udfordringer bredt, og dermed hjælpe kommunerne med deres fremtidige udpegninger. Alle får ikke nødvendigvis deres vilje, men alle vil blive hørt, og da vi har folkevalgte med på vores møder, kan alles inputs komme med de rigtige steder hen, hvor beslutningerne tages.

Ved at snakke sammen over en kop kaffe eller et stykke smørrebrød, kommer der måske nye ideer, som gør, at vi tænker anderledes. Så Martins opfordring til rådet er at samarbejde og lære af hinanden.

Ad 2)

Storkegruppen og rekreativ infrastruktur-gruppen er i proces. Der arbejdes sideløbende fortsat med stier og kanopladser lokalt. Medarbejder i Randers Kommune vil hjælpe storkegruppen videre.

Nørreådalens Landskabsråd

Nørreå Natur - og Fritidscenter: Mette Hammershøj fortalte, at hverken bestyrelsen eller kommune ønsker at påtage sig bygherrerollen pt. Så projektet er indtil videre sat på pause.

Thomas orienterede om møde i torsdags (21/11) med følgegruppe om idéoplæg for helhedsplan for Nørreådal. Envidan fremlagde vandanalyser. Vandafstrømningen forventes kun at stige med 3 % frem mod 2050 (herefter dog betydeligt mere), men havvandsstigning vil til gengæld få stor indflydelse på den nederste del af åen. Envidan havde regnet på scenarie ved forskellige grader af grødeskæring. Scenarie 2 skulle have afspejlet nuværende grødeskæringspraksis, mens scenarie 3 byggede på kun én enkelt fremtidig grødeskæring. På baggrund af de kort, som Envidan fremlagde over de enkelte scenarier, mindede scenarie 3 dog mest om det, der faktisk opleves i dag. Følgegruppen vurderede derfor, at scenarie 3 vil være det mest realistiske i forhold til en fremtidig situation med høj vandstand. I følgegruppen var der derfor flertal for at arbejde videre med scenarie 3. Lone Frandsen ønskede, at scenarie 2 skulle ligge til grund for landskabsanalysen.

Det skal bemærkes, at uanset hvilket scenarie, der ligger til grund for landskabsanalysen, vil ændret grødeskæring og vedligehold kræve vedtagelse af et nyt regulativ.

Urland laver analyse og potentialekort med baggrund i scenarie 3. Det præsenterer de på januar-mødet.

Ad 3)

Therese Simonsen Straarup havde spurgt ind til baggrund for den lokale strategi og afgrænsningen. Vibe Bertelsen og Lone Søderkvist redegjorde for dette.

En lokal strategi er en udviklingsplan, der bygger ovenpå den regionale landskabsstrategi og er mere detaljeret – de er lavet en for landskabet omkring Ø i 2021 sideløbende med den regionale strategi. Området forventes at blive lidt større, end det område, der var meldt ud med sidste referat.

Bl.a. for at inddrage et kommende vådområde, medtage skrænter ned til åen i Favrskov Kommunen og indtænke stier bedre. Therese bemærker, at vi skal passe på ikke at lave dobbeltarbejde, så vi skal være opmærksomme på koordinering i forhold til sti-gruppen.

Der bliver i december indbudt til et informationsmøde for alle lokale. Mødet afholdes 22. januar.

Der blev spurgt ind til, hvorfor der ikke skal laves en lokal strategi langs hele Nørreåen. Det korte svar er, at det er et ressourcspørgsmål – det er dyrt og tidskrævende.

Thomas orienterede om, at politisk aftale om "Den Grønne Trepert" (DGT) fylder meget og vi bør drøfte indflydelse af den i Nørreådal. Søren G fortæller, at Favrskov Kommune har afsat midler til at lave en plan for hvilke jorde, der har størst potentiale til at indgå i arealomlægning med fokus på multifunktionalitet. Lars Mogensen spørger ind til lokal organisering for DGT. Thomas svarer, at det ikke er lagt endeligt fast endnu, men det bliver nok med ophæng i VOS.

Der foregik en diskussion af tonen i rådet. Nogle lodsejere føler sig personligt ramt i forhold til beslutninger og planer, og tonen og det sagte kan blive ukonstruktiv. Der opfordredes til at se muligheder og indgå konstruktivt i processerne og dialogen. Lars Mogensen (LMO) mindede om, at vi ikke kan lave om på landspolitik i hverken rådet eller byrådene. Diskutér derfor det, som vi kan få indflydelse på!

Søren Gade sagde, at ådale jo er oplagte i forhold til udtagning af jorde, men at der jo er kompensationsmuligheder og muligheder for jordfordeling m.m. - især hvis man indgår konstruktivt i processen.

Ad 4)

Lone Søderkvist orienterede. Der vil være nogle tekstændringer i forhold til kommissorier, forretningsordenen og hjemmesiden da vi jo på mødet sidst vedtog at observatoriet skulle organiseres anderledes end først tænkt. Nye formuleringer vil blive sendt til kommentering i rådet.

Nørreådalens Landskabsråd

Derudover vil kommunerne vurdere, om ændringer i kommissoriet skal politisk behandles og godkendes. Københavns Universitet sender efterfølgende til Miljøministeriet, som videresender til Europarådet.

Ad 5)

Sara præsenterede spørgeskema om økosystemtjenester – de goder, ådalen giver os.

Der skal tages stilling til, hvad der er vigtigt belyse i Nørreåen? Her tæller jeres input med.

Økosystemtjenesteanalysen vil være baseret på det idéoplæg, Urland udvikler indenfor afgrænsningen af den regionale strategi.

Deltagelse er anonym.

Sara udsender spørgeskema til medlemmer af rådet i starten af december.

Ad 6)

Oplæg fra Lone Frandsen med udgangspunkt i visionen i den regionale strategi for nørreådalen (oplæg vedhæftet). Lones oplæg indeholdt fine fotos med udsigter og spændende kulturskatte i ådalen.

Lone fortalte om forskning i vores fælles fortid – Fra Vikingetid til Valdemarstid. I vikingetiden var åerne "motorveje". Hun fremhævede gamle landsbysamfund med fælles historie på tværs af kommunegrænser, fællesskaber, unik geologi med mange kløfter og en lysåben ådal med variation samt et landbrug med bl.a. æbler, kartofler og skovplanter.

Efter Lones oplæg blev der lavet tre grupper, der skulle drøfte, hvilke tanker opægget satte i gang.

Efterfølgende var der en kort opsamling i plenum. Her fremgår et udpluk af inputs fra plenumrunden:

- Nørreådalen er meget bred i forhold til vores andre ådale.
- Ådalen fungerer som trækfuglekorridor. Folk ved det bare ikke. DOF har et stort kendskab til fuglelivet i hele ådalen! Potentiale for flere fugleskul?
- Bedre synlighed og tilgængelighed; kendskabet til vores perler rundt omkring i ådalen er meget lokalt. Bredere kendskab til naturværdier vil både kunne fremme bosætning og turisme.
- Det er svært at parkere / komme ned til ådalen. Der findes parkering nogle steder, men de kræver pt. lokalt kendskab og der er ingen infoskilte.
- Fin sti fra Viborg til Viskum, men sti-systemet stopper ved Viskum, herfra bliver det kun lokalt. Der mangler stier og faciliteter helt nede ved åen.
- Mulighed for at samle viden om ådalen i en folder, app, oversigt, infotavler?
- Mulighed for at lave et "arkiv" over dokumentation om ådalen (f.eks. fotos) også som dokumentation for det vi laver? En folder kan måske også bruges som dokumentation for udvikling, når den løbende skal revideres.
- Tapdrup er gode til formidling af lokalhistorien i ådalen.
- Kanosejlads og badning fylder, der hvor åen er tilgængelig (f.eks. Vejrumbro).
- Skattejagt i Nørreådalen? – eksempel fra Bornholm på at få de unge menneskers interesse.
- Broerne i ådalen er vigtige – de er privatejede, men kan kommuner hjælpe lodsejere med renovering? Der mangler en bro over åen ved Ålum.
- Afhængighed af broer er stor – eksempel v. Vellingvej lukket - betyder stor omvej for mange
- Bevar kulturlandskabet
- Frivillighed – opfordrer kommunerne på at værdsætte den gratis arbejdskraft mere. Undersøg f.eks. mulighed for mellemfinansiering? Foreninger svært ved at få kassekredit.
- Ønske om cykelsti fra Løvskal til Ålum – og generel mulighed for kombination af cykel og gangstier?
- Traktørsteder / forplejning langs åen?

Nørreådalens Landskabsråd

Ad 7)

Anja fortalte om LIFE IP Natureman projektet Landmanden som naturforvalter.

IP betyder integreret projekt fordi man medtager både natur, vand og klima (oplæg vedhæftet).

Der er mange kildevæld i Nørreådal. Blank seglmos og gul stenbræk er nogle af de meget sjældne arter, man finder ved kildevæld i Nørreådal.

Rigkær huser også specialiserede arter – f.eks. leverurt og majgøgeurt, som ses på fotos i oplægget.

Overdrev er den tørre natur på skrænterne. Her vokser bl.a. djævelsbid, guldblomme og tormentil.

Specielt overdrev er afhængige af græsning for at det ikke er de høje næringsrige urter og græsser, der tager over. Græsning med få dyr hele året giver oftest de bedste resultater.

Der er først så småt startet møder op i Nørreådal – og kun i Viborg, da Nørreådelen i Randers ikke er indenfor Natura2000. Det er frivilligt for lodsejere, om de vil være med i projektet. Det er kun lodsejere indenfor projektgrænsen som kan få direkte tilskud og støtte til konkrete faciliteter og rådgivning, men andre kan efterfølgende også få glæde af resultaterne.

Jørgen Bidstrup fortalte lidt om de indsatser, der ligger udover selve naturplejen og genopretningen. Det er bl.a. branding af naturkød, test af ny teknologi, og arbejdet for at nedbryde barrierer i naturplejen. Konkrete eksempler er f.eks. påvirkning af nationale kontrolsystemer og støtteordninger, elektroniske dyremærker, tilsyn med droner, no fence mv. Martin H. og Mette H. fortalte at det er en barriere for dem, at flytbare læskure kræver byggetilladelse. Jørgen sagde, at det var også sådan noget Natureman kunne tage med. Natureman projektet skal også skabe synergi-effekter med klimalavbunds-projekterne, og f.eks. være med til at gøre driften lettere efter projekterne er gennemført.

Martin H. spurgte ind til, hvad sker der efter 2027, når projektet udløber. Så vil der være et "After LIFE" program, hvor resultater af projektet skal udbredes til resten af landet.

Ad 8)

Der var foreslået et møde i henholdsvis januar, maj samt september/oktober

Det blev der nikked til, men der ønskedes også et møde i marts.

Midt/slut december vil der blive kalenderindkaldt til møder i 2025.

Forslag til temaer på kommende møder:

- Mette Risager ønskede, at Helga fra Urland holder kopi af sit oplæg fra landdistriktskonferencen, inden hun præsenterer idéoplægget for Nørreådal på januar-mødet.
- Oplæg om indikationer af Den Grønne Trepert og dermed indikationer i forhold til Nørreådal? Søren G foreslår det er på mødet i maj – Mathias Urtoft fra Silkeborg kan måske fortælle noget
- Livet under vand og pesticider i åen (ønsket af Max, Ferskvandsfiskerne)
- Videre arbejde med nogle af de temaer og idéer der fremkom efter Lone Frandsens oplæg?
- Oplæg med eksempler på græsning på våde arealer ved privat dyreholder eller Velas/SEGES?

Desuden løbende opfølgning vedr. følgegrupper, arbejdsgrupper og arbejdet med økosystemtjenester, lokal strategi og revision af kommuneplanernes udpegninger og retningslinjer.

Ad 9)

Intet.